

فصل پنجم

توانمندی های استان ایلام

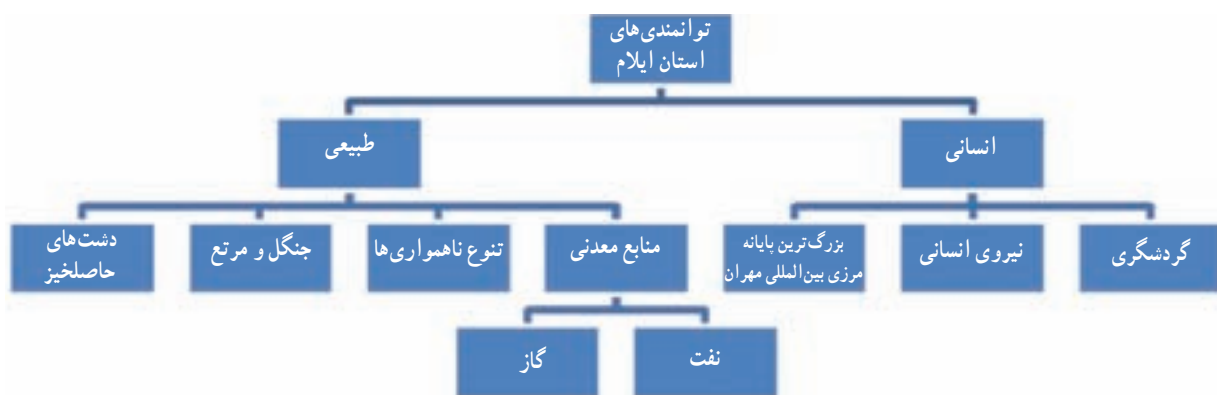

درس ۱۲ توأمندی های اقتصادی استان

وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
«اگر مردم شهرها و آبادی ها ایمان می آوردند و تقوا پیشه می کردند به یقین برکاتی از آسمان و زمین بر آنها نازل می کردیم» (سوره اعراف/ آیه ۹۶)

شکل ۱-۵- توأمندی های اقتصادی استان در دو بخش انسانی و طبیعی

توجه : توأمندی های اقتصادی، زیربنای توسعه است و بدون آن جامعه با آسیب های فراوان روبه رو می شود.

توانمندی‌های استان

شکل ۲-۵- توانمندی‌های استان همراه با درصد توزیع شاغلان در سه بخش صنعت، کشاورزی و خدمات

با دقت در تصاویر بالا سه نوع فعالیت اقتصادی را مشاهده می‌کنید. در شکل‌گیری هر کدام از این فعالیت‌ها چه عواملی را مؤثر می‌دانید؟

ساختار اقتصاد استان بر پایه کشاورزی و دامپروری است و باید بخش صنعت، خدمات و سرمایه‌گذاری‌ها در این جهت هدایت

شود.

الف) کشاورزی

امام صادق (ع) فرمودند :

«زراعت گران بهاترین گوهر نایاب است.»

«زراعت کنید و درخت بنشانید، به خدا سوگند در میان کارهایی که مردم انجام می‌دهند هیچ کاری حلال‌تر و پاکیزه‌تر از کشاورزی نیست.»

استان ایلام به دلیل تنوع آب و هوا و وجود جنگل و مرتع و دشت‌های حاصل‌خیز، آب‌های سطحی و زیرزمینی قابلیت ایجاد تنوع در تولیدات کشاورزی و دامداری و صنایع تبدیلی را دارد.

پیشتر بدانیم

زیر بخش کشاورزی

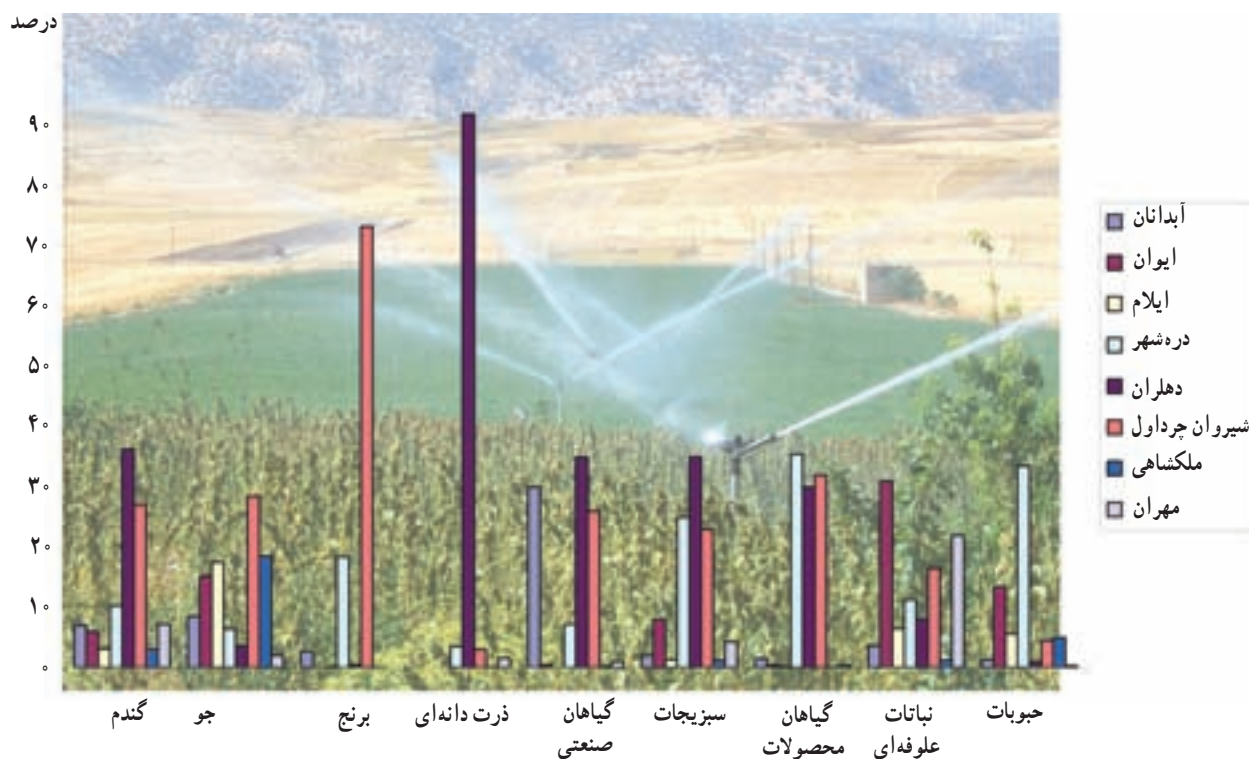
- زراعت باغداری
- دام و طیور- پرورش کرم ابریشم
- بخش کشاورزی ⇐
- جنگل - مرتع
- ماهیگیری - پرورش آبزیان

زراعت : از مجموع ۳۳ هزار هکتار کل اراضی قابل کشت استان، ۲۳ هزار هکتار آن سالانه زیر کشت محصولات زراعی و باغی است که ۲۹/۵ درصد آن آبی و بقیه دیم می‌باشد. از این مقدار ۲/۵ درصد به کشت باغات و ۹۷/۵ درصد به زراعت‌های سالانه اختصاص دارد. از نظر نوع کشت، غلبه باغات و محصولات جالیزی است و صادرات تولیدات زراعی نیز محدود به محصولات جالیزی است و بقیه تولیدات در داخل استان به مصرف می‌رسد.

شکل ۳-۵- بند انحرافی آب کشاورزی بدوله مهران

توانمندی‌های استان

شکل ۴-۵- تولیدات زراعی به تفکیک شهرستان برحسب درصد در سال ۱۳۸۹

فعالیت

با دقت به شکل ۴-۵ که درصد محصولات زراعی را نشان می‌دهد، به سوالات داده شده پاسخ دهید.
الف) بیشترین درصد محصولات زراعی داده شده «گندم، جو، برنج و ذرت» در کدام یک از شهرستان‌های استان وجود دارد؟
ب) در شهرستان‌های محل زندگی شما کدام محصول زراعی وجود دارد؟ دلایل آن را بیان کنید.

پیشتر بدانیم

- در سال ۱۳۸۹، استان ایلام در میزان تولید و سطح زیرکشت محصولات جالیزی «خریزه - هندوانه - خیار» در کشور رتبه هشتم را به خود اختصاص داده است.
- ۵۰ درصد محصولات زراعی تولیدی استان مازاد بر مصرف داخلی است و به استان‌های هم‌جوار صادر می‌شود.
- تعداد ۵۶۲۳۵ خانوار بهره‌بردار کشاورزی «زراعی» در استان وجود دارد که سهم بهره‌برداران باغی «۸۰۰۰» خانوار است.

باغداری : با توجه به شرایط طبیعی، در دامنه‌های نواحی کوهستانی استان، باغداری به‌عنوان یکی از فعالیت‌های اقتصادی مردم استان محسوب می‌شود.
از کل سطوح قابل کشت استان ۲/۵ درصد زیر کشت باغات است و ۹۹ درصد آن مربوط به باغات آبی است. در سال‌های اخیر در استان ایلام اقدام به ایجاد باغات دیم کرده‌اند.
عمده‌ترین محصولات باغی به ترتیب شامل گردو، هلو، زردآلو، انگور و زیتون می‌باشد، میسخاص، کلم، خوران در ایوان از مناطق باغداری در استان می‌باشد.

شکل ۵-۵- محصولات باغی استان

فعالیت گروهی

- ۱- فهرستی از محصولات زراعی و باغی شهرستان محل خود را تهیه کنید.
- ۲- به نظر شما توسعه باغداری چگونه می‌تواند به کارآفرینی در استان کمک کند؟

توانمندی‌های استان

تحقیق کنید ✓

گیاهان خوراکی و دارویی استان	مهم‌ترین محصولات عمده زراعی استان
۱- کنگر	}
۲- زعفران کوهی	
۳- پاغازه	
۴-	}
۵-	
۶-	
۷-	
۸-	نخود
۹-	
در استان گیاهان خوراکی نسبتاً منحصر به فردی وجود دارد که از این طریق می‌توان به احداث صنایع تبدیلی مرتبط با این محصولات اقدام کرد.	لوبیا
	ماش
	سیب زمینی
	پیاز
	گوجه‌فرنگی

پیشتر پندالیم

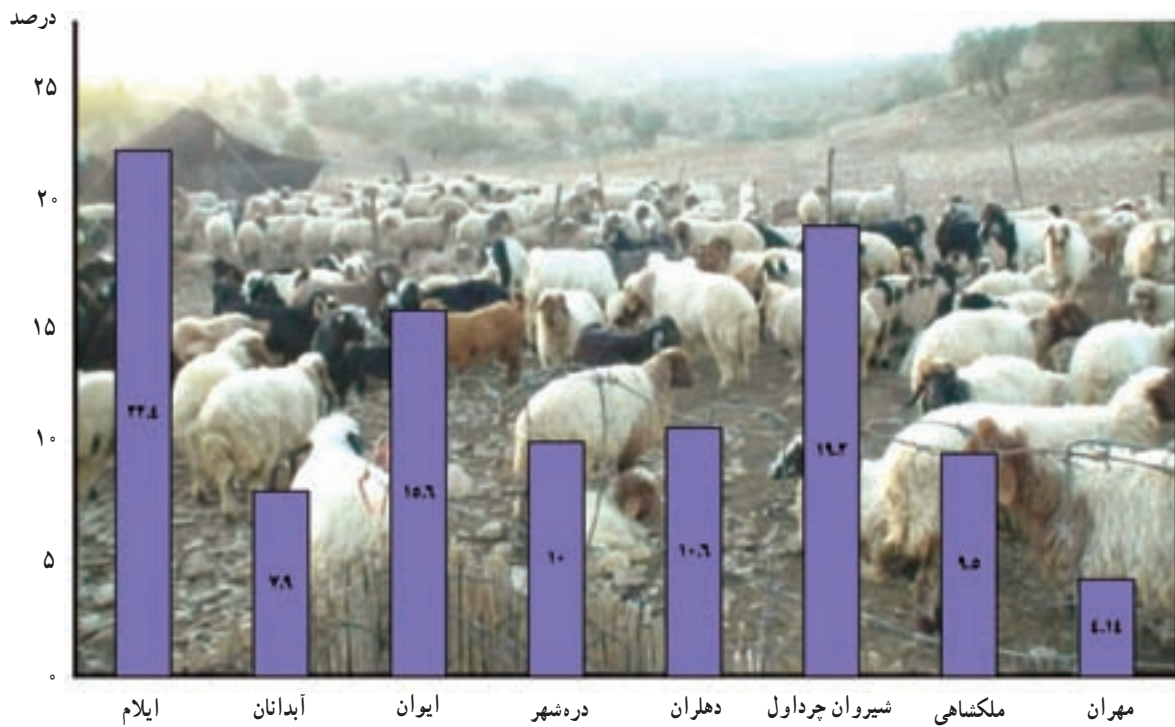
تولید سالانه هندوانه استان ۵۰ هزار تن است.

تولید سالانه خیار بیش از ۱۰۰ هزار تن است که بخشی از آن به خارج از کشور صادر می‌شود.

دامپروری: استان ایلام به لحاظ برخورداری از شرایط طبیعی و هم‌جواری کوه و دشت و داشتن مراتع گرمسیری و سردسیری همواره به‌عنوان یکی از قطب‌های شناخته شده دامداری در کشور مطرح بوده است. در حال حاضر دو و نیم میلیون دام در استان وجود دارد.

در سال‌های اخیر با حمایت دولت طرح‌های توسعه دامپروری صنعتی در استان رواج یافته است. دامداری در استان به‌عنوان یک شغل درآمدزا و اشتغال‌آور در بین اکثریت مردم استان مطرح است.

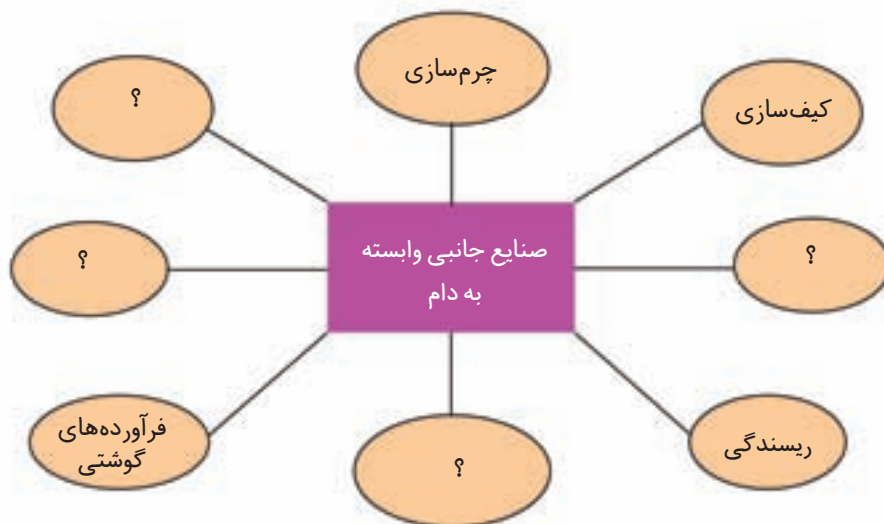

شکل ۵-۶- تولیدات دام و طیور به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۸۹

فعالیت

تکمیل کنید:

تحقیق کنید ✓

چرا استان ایلام از گذشته‌های دور تا به حال به‌عنوان یکی از قطب‌های دامداری کشور مطرح بوده است.

تولید آبزینان: در استان ایلام با توجه به وجود منابع آب فراوان قابلیت‌های بسیار مناسبی جهت پرورش انواع آبزینان (گرم‌آبی و سرد آبی) وجود دارد.

با توجه به جایگاه و اهمیت تولید آبزینان به‌عنوان یک منبع مفید مواد غذایی در تأمین پروتئین و همچنین اشتغال‌زایی در این بخش، سرمایه‌گذاری بیشتری را می‌طلبد.

شکل ۷-۵- تولید آبزینان در استان

جدول ۱-۵- مهم‌ترین مراکز تولید آبزینان استان ایلام

ردیف	منطقه	شهرستان	بخش	نوع ماهی	ظرفیت تولید (تن)	تعداد مزرعه پرورش
۱	کلم	دره شهر	بدره	سردآبی	۳۵۰	۱۵
۲	سراب کلان	شیروان چرداول	لومار	سردآبی	۲۵۰	۱۰

با توجه به جدول، به نظر شما چرا در دو منطقه ذکر شده ماهیان سردآبی تولید می‌شود؟

بیشتر بدانیم

- ◆ تولیدات آبی پروری استان تا سال ۱۳۸۹ حدود ۴۵۰۰ تن با اشتغال زایی ۲۰۰۰ نفر بوده است.
- ◆ قبل از تشکیل سازمان شیلات، سرانه مصرف در استان نزدیک به ۲۵۰ گرم بوده که بعد از تشکیل سازمان شیلات و با احداث مزارع پرورشی ماهی و فعالیت‌های تبلیغی در جهت افزایش مصرف آبزیان در حال حاضر سرانه مصرف آبزیان در استان حدود ۶/۵ کیلوگرم است.

شکل ۸-۵- تصاویری از تولیدات بخش کشاورزی در استان ایلام

ب) بخش صنایع و معادن

صنعت: صنایع مهم و زیربنایی استان عمدتاً به بخش‌های کشاورزی، دامداری و معادن وابسته است. با توجه به امکانات و شرایط محیطی در استان ایلام، صنعت توسعه‌چندانی نیافته است. ولی خوشبختانه در دهه‌های اخیر به دلیل سیاست‌های حمایتی دولت جهت سرمایه‌گذاری در مناطق کمتر توسعه یافته، همچنین توجه به زیرساخت‌ها و سرمایه‌گذاری‌های لازم، در این جهت گام‌های جدی برداشته شده است.

پالایشگاه گاز ایلام - مجتمع پتروشیمی با ۶۰ درصد پیشرفت، و کارخانه سیمان شهرستان شیروان چرداول از طرح‌های صنعتی استان است و از صنایع وابسته به کشاورزی می‌توان کارخانه آرد ایلام، کارخانه آرد دهلران، دره‌شهر و کشتارگاه دام منطقه غرب را نام برد.

علاوه بر صنایع مادر و زیربنایی، صنایع کوچک و کارگاه‌های وابسته به صورت مجتمع‌هایی با نام شهرک‌های صنعتی به وجود آمده‌اند که در استان ایلام هشت (۸) شهرک صنعتی و پنج (۵) ناحیه صنعتی در بخش‌های مختلف مشغول فعالیت هستند. در استان ایلام، مواد اولیه پشم و مو می‌تواند زمینه توسعه بیشتر صنایع دستی، نساجی و پوشاک را فراهم آورد.

شکل ۹-۵- شهرک‌های صنعتی، تعداد صنایع و معادن و همچنین طرح‌های مهم در حال احداث در استان

جدول ۲-۵- وضعیت صنعت و معدن در استان آذربایجان ۱۳۹۰

نام شهرستان‌ها	تعداد شهرک صنعتی	تعداد صنایع	تعداد معادن فعال	معادن مهم	طرح‌های مهم در حال احداث	اصلی‌ترین قابلیت توسعه
آبدانان	۱	۴۴	۷	سنگ گچ سنگ آهک گوگرد و ماسه	شرکت سیمان زاگرس	وجود ذخایر غنی کانی‌های غیرفلزی نفت و گاز
ایلام	۱- «شهرک صنعتی جدید ایلام شماره ۲ منطقه گلجار در حال احداث»	۳۵۹	۳	پیتومین سنگ گچ شن و ماسه	طرح توسعه شرکت سیمان شرکت مجتمع فولاد منجل شرکت زرین گل روغن مایع خوراکی	وجود زیرساخت‌های مناسب برای ایجاد صنایع تبدیلی مرتبط با بخش‌های کشاورزی معدن و نفت و نیروگاه‌ها
ایوان	۱	۷۴	۱۱	پیتومین سنگ گچ	شرکت نورد (انواع میلگرد) شرکت فولاد زاگرس شمش فولادی	وجود چاه‌های نفت و گاز شیرین
دره شهر	۱- یک ناحیه صنعتی در بخش بدره	۶۶	۵	سنگ گچ	کشتارگاه طیور دره شهر ماداکتو استیل کورد	وجود نیروگاه تلمبه‌ای سد سیمره وجود معادن غنی غیرفلزی: نفت و گاز
دهلران	۱	۵۴	۵	سنگ گچ و شن و ماسه	کارخانه سیمان شرکت پتروشیمی	وجود منابع عظیم نفت و گاز برای توسعه صنعت نفت و صنایع جانبی همچون پتروشیمی و پالایشگاه وجود پتانسیل‌های لازم برای ایجاد و توسعه صنعت شیلات با استفاده از آب‌های عقبه دو سد بزرگ دوبرج و کرخه
شیروان چرداول	۱- ناحیه صنعتی شیباب و ناحیه صنعتی لومار و در حال احداث هلیلان	۶۸	۱۰	شن و ماسه سنگ گچ پیتومین سیلیس آهک کلسیت - شیل	توسعه سیمان فاز دوم	قرارگیری در مسیر بزرگراه کر بلا (ایلام - حمیل - کرمانشاه) وجود ذخایر مناسب نفت و گاز
ملکشاهی	ناحیه صنعتی ملکشاهی	۲۰	۴	شن و ماسه گوگرد زغال سنگ	شرکت سیم و کابل زاگرس	وجود منابع معدنی و کانی‌های غیرفلزی نظیر، گوگرد، زغال سنگ وجود رودخانه‌های دائمی جهت احداث سدهای مختلف و تأمین آب زمین‌های کشاورزی
مهران	۱	۳۸	۷	سنگ سنگ گچ شن و ماسه	شرکت زاگرس فولاد ورق‌های فولادی آلبازی	وجود بزرگ‌ترین پایانه مسافری و تجاری خاورمیانه در مرز بین المللی به دلیل مرز مشترک با کشور عراق وجود بازارچه مرزی

توانمندی‌های استان

معادن: استان ایلام در ناحیه زاگرس چین خورده واقع شده است. شرایط زمین‌شناسی و سنگ‌شناسی استان ایلام به گونه‌ای است که عمدتاً در این منطقه رسوبات کربناته، سنگ‌های تبحیری مارن شیل و ماسه سنگ و ... تشکیل شده است. بر اساس مطالعات محدود زمین‌شناسی؛ تاکنون هیچ‌گونه مواد معدنی فلزی مهمی در استان کشف نشده است. اکثر مواد معدنی استان از نوع کانسارهای غیرفلزی مانند مصالح ساختمانی است. استان دارای ۵۲ معدن فعال است و با داشتن ذخیره قطعی ۸۱۵ میلیون تن و استخراج سالانه ۳/۷ میلیون تن مواد معدنی، یکی از مناطق معدنی کشور محسوب می‌شود.

خدمات و بازرگانی: هم‌مرز بودن استان ایلام با کشور عراق فصل تازه و مؤثری در روابط بازرگانی - تجاری، گردشگری و زیارتی به مفهوم واقعی پیدا کرده است. توسعه بازارچه مرزی مهران در محدوده استان که در حال حاضر ارتباط و بازرگانی خارجی به کشور عراق از طریق این بازارچه و گمرک آن انجام می‌پذیرد، همچنین بازارچه مرزی موسیان در شهرستان دهلران که هم‌اکنون در دست احداث است، زمینه مناسبی برای تجارت در ابعاد داخلی و خارجی فراهم کرده است.

جدول ۳-۵- آمار جابه‌جایی مسافر در مرز مهران در سال‌های ۱۳۸۲ تا ۱۳۸۷

سال	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷
میلیون نفر	۲/۷	۱/۱	۰/۴۵	۱/۹	۲/۴	۲/۷

شکل ۱۰-۵- صادرات پایانه مرزی مهران

فکر کنید

استان ایلام در کدامیک از سه بخش اقتصادی گفته شده از توان بالایی برخوردار است؟ دلایل خود را

بنویسید. بخش .....

۱-

۲-

فعالیت

۱- جدول زیر را مانند نمونه تکمیل کنید.

نام شهرستان	تعداد صنایع	معادن مهم	اصلی ترین قابلیت توسعه
آبدانان			
ایلام			
ایوان			
دره شهر			
دهلران	۶۶	شن و ماسه	
شیروان چرداول			وجود ذخائر مناسب نفت و گاز
ملکشاهی			
مهران			

۲- با توجه به توان های اقتصادی استان در سه بخش چه طرح هایی برای ایجاد مشاغل جدید و کارآفرینی

پیشنهاد می کنید؟

.....

درس ۱۳ ایلام گردی و جاذبه‌های گردشگری استان

استان ایلام به دلیل تنوع طبیعت، سابقه تاریخی و هویت فرهنگی و وجود آثار و یادمان‌های دفاع مقدس در آن، و به‌ویژه وجود پایانه مرزی مهران واقع در مسیر گردشگری - زیارتی کشور جمهوری اسلامی ایران و عراق، از جذاب‌ترین مناطق دیدنی کشور برای گردشگری، جهانگردی مذهبی و راهیان نور به‌شمار می‌آید.

شکل ۱۱-۵

بیشتر بدانیم

با توجه به اینکه گردشگری از مهم ترین بخش های فعالیت اقتصادی و به عنوان منبع ایجاد اشتغال و درآمد برای مناطق دارای این قابلیت محسوب می شود و همچنین عامل تفاهم میان ملت ها و دولت ها به حساب می آید؛ از این رو، برای توسعه فعالیت گردشگری و سرمایه گذاری در این بخش، برنامه ریزی و توجه جدی مسئولان محلی را می طلبد.

اگر چه تاکنون فعالیت های زیادی در استان از جمله توسعه برخی راه های زمینی، احداث پایانه مسافری مرزی و احداث مجتمع های خدماتی رفاهی بین راهی، احداث پارک و مجموعه های تفریحی... برای جذب گردشگر و رونق گردشگری انجام گرفته است، ولی به دلیل محدودیت های زیربنایی و خدماتی زیر توانسته است از قابلیت های گردشگری، به خوبی استفاده کند.

– عدم کارایی برخی راه های زمینی استان، نبود راه آهن و فرودگاه بین المللی با توجه به اهمیت آن در جابه جایی کالا و مسافر.

- کمبود امکانات خدماتی – رفاهی (هتل، رستوران بین راهی) و اماکن توریستی – تفریحی و فضای سبز و ...
- عدم شناسایی قابلیت ها و توانمندی های گردشگری برای سرمایه گذاران
- نبود سرکنسولگری عراق در استان ایلام به منظور توسعه مناسبات اقتصادی و جهانگردی در استان

فعالیت

آیا می دانید استان ما بیشتر مقصد کدام نوع گردشگری است؟ چرا؟
در مورد اهمیت گردشگری در اقتصاد استان در کلاس به صورت گروهی بحث کنید.

انواع جاذبه های گردشگری استان

۱- جاذبه طبیعی

الف) مناطق کوهستانی و ییلاقی: در استان مناطق ییلاقی با جنگل های انبوه و سرسبز کوهستانی شامل تفریحگاه های جنگلی رنو و ششکلان، تجریان، ششدار، منجل، دالاو، مله پنجاو و تنگ ارغوان، دره ویز درون، تفرجگاه گلم زرد و گره چقا، تنگ رازیانه و دربند در بدره، ... وجود دارد.

شکل ۱۲-۵- تفرجگاه دره ارغوان

شکل ۱۳-۵- تفرجگاه مله پنجا و بدره

دره بیلاقی هفتاو میشخاص و دره بیلاقی کلم بدره با وجود باغات و گونه‌های گیاهی متنوع و چشمه‌ساران پر آب و فضاهای سرسبز در چهار فصل سال مورد گردش مردم استان ایلام قرار می‌گیرد.

(ب) غارها : غار خفاش و غار قلایکه در دهلران، غار بره زرد در بدره، گل گل ملکشاهی، غار طلسم ایوان، غار ملک و کبوترلان در زرین آباد، غار مزاره آبدانان از مکان‌های دیدنی استان هستند.

غار شگفت‌انگیز زینه‌گان در ۵ کیلومتری جنوب شرقی صالح‌آباد با ۲ کیلومتر طول و به‌صورت رو باز که دارای دهلیزهای آبگیر، قندیل‌های متعدد و آب چکان‌های طبیعی و بسیار جالب است و هوای خنکی نسبت به بیرون غار دارد، در فصول مختلف سال مورد توجه گردشگران است.

شکل ۱۴-۵- غار زینه‌گان در صالح آباد

ب) مناظر آبی و دیدنی استان : در استان ایلام مکان‌های آبی زیبایی از جمله رودخانه‌ها، دریاچه‌ها و تالاب‌ها، چشمه‌های معدنی و آبشارهای زیبایی برای طبیعت گردی وجود دارد.

شکل ۱۶-۵- رودخانه سیمره

شکل ۱۵-۵- دریاچه چم گردلان

شکل ۱۸-۵- آبشار عما ملکشاهی

شکل ۱۷-۵- آبشار خریزان آبدانان

توانمندی های استان

شکل ۱۹-۵- چشمه قیردهران

فعالیت

آیا می‌توانید چند مورد از مناظر آبی استان را نام ببرید؟

ه) پارک های تفریحی : پارک جنگلی چغاسبز ایلام، سراب آبدانان ، سراب دره شهر، منطقه تفریحی خوران ایوان با درختان و باغات سرسبز و زیبا به صورت پارک هایی با امکانات تفریحی و ورزشی ساماندهی شده اند.

شکل ۲۰-۵- پارک سراب دره شهر

پیشتر بدانیم

پارک جنگی چغاسبز: در ضلع جنوب شرقی شهر ایلام با حدود ۴۰۰۰ هکتار جنگل و مرتع و وجود امکانات تفریحی، پارک وحش، میدین ورزشی و شهر بازی، سینما صحرایی، نمایشگاه، هتل و رستوران، قهوه‌خانه سنتی وجود محل‌های پیک‌نیک در میان جنگل و تپه ماهورهای این پارک هر روز مورد توجه میهمانان و گردشگران استان و خارج از استان قرار دارد.

برای مطالعه

دانش آموز عزیز اصل ۵۰ قانون اساسی را مطالعه کن.
با توجه به اهمیت طبیعت، برای حفاظت از محیط توصیه می‌شود در طبیعت زباله نریزم و صید و شکار نکنیم، درختان را قطع نکنیم، آتش روشن نکنیم، لانه جانوران را تخریب نکنیم، و آنچه که خداوند با حکمت آفریده است دوست بداریم و مقدس بشماریم.

۲- جاذبه تاریخی، فرهنگی

الف) آثار تاریخی: استان ایلام با قدمت تاریخی و تمدن کهن، بناهای تاریخی بسیاری را در خود جای داده است. مهم‌ترین این آثار عبارت‌اند از:

۱- شهرهای تاریخی: آثار تمدن و شهرنشینی در دره شهر (بقایای شهرسیمره) و در سراب کلان (آثار شهر سیروان)

فعالیت

شما نیز در محل زندگی خود برخی از آثار شهرنشینی را شناسایی و در کلاس معرفی کنید.

پیشتر بدانیم

ناحیه باستانی دره شهر: دره شهر یکی از قدیمی‌ترین نواحی استان ایلام محسوب می‌شود. مجموعه پشته سیکان و تپه‌های تاریخی تیغن، کوزه‌گران، سرگچله، دژ شیخ ماخو و قلعه پور اشرف شیخ مکان و ده‌ها تپه قدیمی و باستانی دیگر نیز در این ناحیه وجود دارند که بر قدمت تاریخی آن دلالت دارند.

توانمندی‌های استان

شهر باستانی سیمره : سیمره (دره شهر یا داراشهر) به فاصله ۱۲۵ کیلومتری ایلام قرار دارد. این شهر به جای مانده از دوران ساسانی است که آثار میدین و خیابان‌کشی‌ها و بازارهای داد و ستد در آن در محوطه‌ای ۶۰ هکتاری در کنار شهر فعلی دره شهر مشهود است. بناهای این شهر با مصالح قلوه سنگ و ملاط گچ (سنگ و ساروج) ساخته شده و تعداد زیادی از طاق‌های قوسی شکل آن همچنان پابرجا باقی مانده است. این شهر در سال ۲۵۸ هجری در اثر زمین لغزه بزرگ کبیرکوه تخریب شده است. و تلفات آن را ۲۰۰۰۰ نفر تخمین زده‌اند.

تنگ بهرام چوبین : این تنگه که آن را شکارگاه بهرام هم می‌گویند، آثار یک قلعه به جای مانده از دوران ساسانی است که از سنگ و گچ ساخته شده و به ارتفاعات جنگلی کبیرکوه در عمق تنگه و مناطق صعب‌العبور آن ختم می‌شود. علاوه بر زیبایی‌های وصف‌ناپذیر طبیعی و آثار پلکان‌های سنگی بر دیواره‌های سنگی و نقاط صعب‌العبور داخل تنگه، وجود چهار آب انبار که در صخره‌های سخت تراشیده، و وجود آب آشامیدنی در داخل آنها، حاکی از توجه و اهمیت به این منطقه استراتژیک و طبیعی در طول دوران تاریخی دارد که در نوع خود بی‌نظیر و جالب توجه است. تنگه بهرام از شاهکارهای طبیعی و تاریخی است که همواره در ایام بهار ایرانگردان و علاقه‌مندان به آثار تاریخی و طبیعی را به سوی خود جذب می‌کند.

شکل ۲۲-۵- سنگ نوشته تخت خان

شکل ۲۱-۵- شهر تاریخی سیمره

پیشتر بدانیم

سنگ نوشته گل گل ملکشاهی در کنار روستای گل گل در فاصله ۵۲ کیلومتری شهر ایلام در دیواره کوهی حک شده است. این سنگ نوشته به دوران آشور بانی پال مربوط است و حدود ۳ هزار سال قدمت تاریخی دارد. بر روی سنگ نوشته، نقش برجسته پیکره یک سرباز آشوری با کلاه خود، ماه و ستاره در بالای سر آن در حالی که پیکانی در دست دارد، مشاهده می شود. در قسمت تحتانی این سنگ نوشته آثار چند جمله از خطوط میخی حک شده که علائم متن آن کشف و ترجمه شده است.

شکل ۲۳-۵- آتشکده کوشک قینفر ملکشاهی

برای مطالعه

جدول ۴-۵- برخی آثار و جاذبه های تاریخی استان

ردیف	نام اثر	نشانی اثر
۱	کاخ فلاحتی	ایلام - خ آیت الله حیدری
۲	قلعه اسماعیل خان	ارتفاعات شمالی شهر ایلام
۳	چهار طافی فجر	روستای فجر

سنگ نوشته	تنگ قوجعلی	۴
تپه باستانی کل یزید	منطقه کله جوب دره شهر	۵
چهار طاقی فرهاد آباد	روستای فرهاد آباد دره شهر	۶
چهار طاقی هاشم آباد	روستای هاشم آباد دره شهر	۷
آتشکده چهار طاقی	خیابان نیروی هوایی دره شهر	۸
آثار قلاع تاریخی	دره بیلاقی کلم بدره	۹
تپه و قبور باستانی بردی	روستای بردی زرین آباد	۱۰
سنگ نوشته میمه	میمه	۱۱
قلعه تاریخی شیخ	میمه	۱۲
تپه‌های باستانی موسیان	شهر موسیان	۱۳
آثار تاریخی هزار در	مرکز شهر آبدانان	۱۴
آثار شهر باستانی قدح	روستای قدح - شرق آبدانان	۱۵
بقایا و آثار شهر تاریخی سراب	روستای سراب باغ آبدانان	۱۶
آثار تاریخی پشت قلعه	روستای پشت قلعه آبدانان	۱۷
آثار قلعه هزارانی	روستای هزارانی آبدانان	۱۸
آثار تاریخی تنگ قیر	چرداول - روستای کله شاخ	۱۹
تپه مهرگان یا مهرجان	چرداول - چمه قوله	۲۰
قلعه سام و بل تاریخی کرودیت	چرداول - ارتفاعات چم بور	۲۱
اثر تل توپره ریز معروف به لدر	شیروان - شهرک لومار	۲۲
آتشکده سه پا و طاق شیرین و فرهاد	روستای زرنه ایوان	۲۳
آتشکده سیاه کل	روستای سیاه کل ایوان	۲۴
آثار و خرابه‌های شهر تاریخی اریوجان	روستای جوب زر ایوان	۲۵
آثار باستانی قلعه جوق	روستای قلعه جوق ملکشاهی	۲۶
قلعه زمستانی کنجانچم	کنار رود کنجانچم	۲۷
تپه‌ها و قبور باستانی جفا آهوان	روستای گلان	۲۸

شکل ۲۵-۵- قلعه پوراشرف دره شهر

شکل ۲۴-۵- چهار تاقی دره شهر

شکل ۲۷-۵- قلعه والی ایلام

شکل ۲۶-۵- قلعه شاخ زرین آباد

شکل ۲۹-۵- پل گاو میشان دره شهر

شکل ۲۸-۵- پشت قلعه آبدانان

توانمندی‌های استان

بیشتر پل‌ها

پل زیبای گاومیشان از جمله پل‌های مهم دوره ساسانی است که در مسیر شاهراه باستانی جنوب به شمال و غرب بر روی رودخانه سیمره پس از تلاقی با رودخانه کشکان ساخته شده است. طول این پل ۱۷۸ متر، پهنای آن ۵/۵ متر و دارای هفت دهنه می‌باشد. پایه‌ها و تکیه‌گاه‌های اصلی پل مدور و قطور و مصالح آن از سنگ‌های مکعبی بزرگ و تراشیده هستند. این پل فقط یک پل جاده‌ای نیست و با توجه به راهروهای داخلی، پلکان و ... کاروانسراها از آنها به عنوان سرپناه به هنگام عبور استفاده می‌کرده‌اند.

ب) جاذبه‌های فرهنگی و مذهبی: مساجد، امام زاده‌ها، بقعه‌ها و... از جمله اماکن مذهبی‌اند که در بیشتر ایام سال مردم استان ایلام به زیارت و بازدید آنها می‌روند.

برای مطالعه

جدول ۵-۵- برخی از اماکن مذهبی استان

ردیف	نام اثر	نشانی اثر
۱	امامزاده عباس (ع)	شیروان
۲	بقعه پیر حسین	چرداول - روستای زنجیره علیا
۳	بقعه حاجی حاضر	چرداول - روستای سراب کلان
۴	امامزاده قاسم (ع)	چرداول - سرابله
۵	بقعه سید علی (سایه علی)	چرداول - شهرک لومار
۶	امامزاده علی صالح (ع)	بخش صالح آباد
۷	امامزاده سید حسن (ع)	۳ کیلومتری شهر مهران
۸	سید صلاح الدین محمد (ع)	آبدانان
۹	امامزاده جابر (ع)	۵ کیلومتری شهر آبدانان
۱۰	امامزاده سید ابراهیم (ع)	بخش زرین آباد
۱۱	امامزاده سید ناصرالدین (ع)	بخش زرین آباد
۱۲	امام زاده اکبر	۱۵ کیلومتری شهر دهلران
۱۳	امامزاده معین صالح (ع)	روستای مازین
۱۴	امامزاده بابا سیف الدین (ع)	روستای ارمو دره شهر
۱۵	امامزاده سید عبدالله (ع)	روستای سراب ایوان
۱۶	امامزاده حاجی حاضر (ع)	روستای حاجی حاضر ایوان
۱۷	امامزاده حاجی بختیار	مسیر جاده ایلام به آزا چوار

بیشتر بدانیم

امامزاده سید محمد عابد در روستای گنبد و در ۳۶ کیلومتری جاده ملکشاهی - مهران واقع شده است. این امامزاده فرزند امام موسی کاظم (ع) و برادر امام رضا (ع) است و یکی از زیارتگاه‌های مهم استان ایلام محسوب می‌شود که در زبان محلی به پیرمحمد معروف است، مردم اعتقاد خاصی به ایشان دارند.

شکل ۳۱-۵- امامزاده علی صالح - صالح آباد

شکل ۳۰-۵- امامزاده سید ابراهیم - زرین آباد

شکل ۳۳-۵- امامزاده سید صلاح الدین محمد - آبدانان

شکل ۳۲-۵- امامزاده سید محمد عابد - ملکشاهی

آثار و یادمان دفاع مقدس: استان ایلام زخم‌های زیادی از جنگ تحمیلی بر خود دارد که هر نقطه از آن شاهد دفاع جانانه مردان و زنان ایلامی از خاک میهن عزیزمان است. و به‌عنوان یادمان دفاع مقدس، هر ساله در قالب کاروان‌های راهیان نور به‌خصوص در فصل بهار مورد توجه گردشگران است.

منطقه شرفانی سرزمین عملیات محرم است که هم‌اینک به‌عنوان یکی از یادمان‌های زیبای دفاع مقدس می‌باشد که فاصله آن تا شهر دهلران ۶۰ کیلومتر است. تپه‌های ایثار قلاویزان، کله‌قندی و خاکریزها و سنگرهای دفاعی در جوار شهر مهران جزء مکان‌های با ارزش دفاعی است که برای گردشگران جذاب است. در محل ورودی مهران ابنیه‌های به‌جای مانده از تخریب و اشغال عراق به‌صورت مکانی حفاظت شده و توریستی در کنار مسجد و میدان شهدا، به‌صورت پارک لاله قرار دارد و بر روی تپه شنی سکوه‌های دفاعی با سلاح‌های نظامی به‌عنوان موزه دفاعی مهران نمایش داده شده است.

شکل ۳۴-۵- یادمان‌های دفاع مقدس

۳- روستاهای هدف گردشگری

روستاهای هدف گردشگری استان ایلام شامل روستای کلم بدره، سراب کلان، زنجیره علیا و تنگ قیر در شیروان و چرداول، پشت قلعه آبدانان، حیدرآباد میشخاص می‌باشند.

شکل ۳۶-۵- روستای هدف گردشگری کلم

شکل ۳۵-۵- روستای هدف گردشگری میشخاص

فعالیت

- ۱- آیا می‌توانید بگویید علت انتخاب مناطق نمونه گردشگری استان ایلام چه بوده است؟
- ۲- روستاهای هدف گردشگری در توسعه اشتغال و درآمد مردم چه نقشی می‌توانند داشته باشند؟ در این باره با هم تبادل نظر کنید.
- ۳- آیا می‌توانید اثر دیدنی محل زندگی خودتان را معرفی کنید و در کلاس درباره آن بحث کنید؟
- ۴- براساس فصول سال مسیرهای عمده گردشگری استان ایلام را با توجه به نقشه پایان کتاب تعیین کنید.

پروای مطالعه

جدول ۶-۵- برخی از مناطق نمونه گردشگری استان ایلام

ردیف	نام منطقه	مکان
۱	منطقه نمونه گردشگری بانکول	شمال استان - ۲۵ کیلومتری شهر ایلام
۲	منطقه نمونه گردشگری سد چم گردلان	شهرستان ملکشاهی
۳	منطقه نمونه گردشگری هویانان	ایلام
۴	منطقه نمونه گردشگری ششدار	ایلام
۵	منطقه نمونه گردشگری صالح آباد	مهران
۶	منطقه نمونه گردشگری میمک	مهران
۷	منطقه نمونه گردشگری سرابله	شمال استان - ۲ کیلومتری شهر سرابله
۸	منطقه نمونه گردشگری کوران بزاق	شیروان چرداول
۹	منطقه نمونه گردشگری دهلران	۳ کیلومتری شهر دهلران
۱۰	منطقه نمونه گردشگری مله پنجاب	دره شهر
۱۱	منطقه نمونه گردشگری کرخه آبدانان	آبدانان
۱۲	منطقه نمونه گردشگری دربند و سراب دره شهر	دره شهر

شکل ۳۷-۵- جهانگردی مذهبی، پایانه مرزی مهران

- راهکارهایی که می تواند به توسعه گردشگری در استان ما کمک کند، عبارت اند از :
- توسعه طبیعت گردی در استان با استفاده از مشارکت مردم محلی
  - جهت دادن سرمایه گذاری های دولتی و بخش خصوصی استان به سوی صنعت گردشگری
  - اطلاع رسانی و تبلیغات جهت شناسایی مکان های دیدنی
  - ایجاد تأسیسات گردشگری در مناطق مختلف استان
  - توجه کافی به توسعه حمل و نقل و راه های ارتباطی
- آیا شما می توانید راه کارهای دیگری را بیان کنید؟